

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Vita Et Honestate Canonicoꝝ, Et Alioꝝ
Ecclesiasticoꝝ Specvlvm**

Langhe-Cruys, Johan

Duaci, 1587

An honestas clericorum alia nu[n]c debeat esse, quam olim fuit. cap.xiiii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63733)

An honestas clericorum alia nunc esseat esse, quam olim fuit. C A P. XIII.

Q Vocirca SS. Tridentina Synodus animadvertens obedientiam Prælati debitam in clericis, eamque tamen omnibus ad salutariam publico decreto declaravit, & statim honestius, ac tutius sit subiecto debita Præpositi obedientiam impendendo, in inferiori minister obedire, quam cum Præpositorum scandalo, graduumque appetere dignitatem, Dolendum, & deploratum profecto est, quod si quæ à Prælati seu Superiorum ex SS. concilio Tridentino observanda proponantur, & præcipiantur, statim in excusationem aditamus dicamus ea iam factu esse impossibilia, & ecclesiæque clericorum honestatem nunc aliud requirere, quam olim. Verum, ut D. Prosper inquit, non ea quæ volumus observare, impossibilitas nobis dura facit, novitas. In vltum veniant, & neminem frequentius conturbabunt. Dura quidem sunt, sed observare valentibus. Cæterum si faciant ista, quæ difficulta erant, statim facientibus facilia sunt. Obedientia enim, ut B. Leo ait, non molli imperio dura ibi necessitate servitur, sed diligitur quod natura. Quod autem dicant, ecclesiæ, & clericorum honestatem aliud iam requirere, quam olim: hæc excelsus ut D. Richelius, de vita ecclesiasticorum scribens, inquit, incorrigibiles multos efficit, sed vltimam rem verè perpèdant, quid ad veram pertineat honestatem, ad eorum decentiam, & ornatum. Etenim quædam contrariatur virtuti, contrariatur veræ honestati. Annum namque honestum secundum philosophos a theologos appellatur, quod propria bonitate, & licit appetitum, tanquam per se appetendum. Honor B. Isidorus, quod honestum dicitur, quasi status honoris. Honor autem debetur sapientiæ, & virtuti, imò dignitati, quæ sapientiæ ac virtutibus est ornanda. Quicquid cõtrariatur sapientiæ, ac virtuti, inhonestum est reputandum, nec verè honestum censetur. In honestas ministrorum ecclesiæ sra est in vera, & humilitate, in forti patientia, in mansuetudine, pro-

a sess. 14. de refor. cap. 1.

Obiectiones duæ. b de vita contempl. l. 2. c. 10. Solutio prioris

c serm. 4. Obedientia molli imperium. Solutio posterioris.

d art. 21. An ecclesiæ honestas nunc aliud, quàm olim, requirat. Quicquid contrariatur virtuti, contrariatur honestati.

Inhonestum quid. Honestas clericorum in quibus consistat.

obedientia, charitate, in omni castitate, maturitate, sobrietate, iustitia, misericordia, liberalitate, terrenorum contemptu, contemplatione, ac desiderio superiorum, ceterisque virtutibus, donis, & gratis Spiritus sancti. His præluere, ac ornatus esse debet sacerdos, Canonicus, & quilibet ecclesiæ minister, aliisque conspicuus apparere, qui ipsius exemplo prouocentur ad dictarum virtutum desiderium, amorem, & imitationem. Facile fatebimur hæc esse verissima, atque in iam dictis virtutibus consistere veram honestatem, si vitam, & conuersationem Domini nostri IESU CHRISTI (quæ haud dubiè est omnis honestatis ac veri ornatu exemplar absolutissimum) seriò contemplemur: in quo quisque propius accedit, eò in omni vera honestate est absolutior: falluntur proinde grauius, qui honestatem, & decentiam ecclesiasticorum hodie potissimum putant contra Christi, & sanctorum patrum doctrinam, & exemplum, in superflua pompa, vestium, ac mensis opiparis, & delicatis, multiplici serculorum apparatu sarcitis, aut in domorum superba magnificentia supellectilis nitida multiplicitate, familiariumque non necessaria, qua se pati incedant, multitudine; aut etiam opum affluentia: Non in his consistit ecclesiasticum verum decus, & ornamentum apud Deum & nos probos (licet hæc mundus plurimum valere existimet) sed in virtutum præscriptarum, ac aliarum idem, exercitio. In quo qui sedulò versabitur iam præceptam sæculi vanitatem facile declinabit, seque inuitis, & exterius eo ornatu conteget, quo non modò in conspectu Dei, verum etiam omnium veræ honestatis amatorum apparebit clarus, & fulgidus: atque hunc splendorem positum (quantum ad externa quidem bona attinet) in honesta mediocritate, eiusque recto vsu non modò Apostoli, & discipuli Christi, exëplo magister sui obseruarunt, verum etiam quàm plurimi alij temporibus posterioribus Episcopi vna cum suis clericis, etiam dum ecclesiæ pace, & quiete, ac rerum affluentia potiretur. Quare vanè se excusare quidam hodie solent, quærentes excusationem in peccatis, ac delictis, nunc alia esse tempora, quàm olim. Non enim

In quibus filio putatur honestas clericorum consistere.

In virtutum exercitio clericorum honestas consistit.

An alia nunc sint tempora, quàm olim.

Ccc v tem.

temporis conditio est, quæ nullo aliud, quam otiositas
 requirat, sed hominum maior vanitas, curiositas, & de-
 tio hanc producant, ipsi Domino Christo, ac sanctis
 patribus omnibus inuisam, & sæpe per eos prohibitam
 superfluitatem, luxum, & dissolutionem à venenosa
 state, & decencia, veraque honesta mediocritate, quam
 pro cuiusque statu & conditione nequaquam imitari
 mus) nimium recedentem; quod vitam intelligunt
 filij hominum ij, qui diligunt vanitatem, & curant
 mendacium.

Porro ad pleniorẽ supra positam obedi-
 tionem, & nostri instituti clariorem ac firmiter
 demonstrationem ac probationem; non importanter
 adferenda, & asseribenda videntur, quæ de illustri-
 ac reuerendiss. Domini D. Caroli Borromei, Car-
 dinalis, Archiepiscopi Mediolanensis vita & honestate
 quidam ipius Sacellanus, qui in sua familia bene
 vixit, & que in omnibus adfuit, suggestit cuidam amico
 meo Romæ. Primum, in mensa simplicissimo
 herbarum & olerum ac communium ciborum con-
 tentus est. In quadragesima fere iusculo piscium præ-
 xis aliis vescitur, nec valde multa tertia, & multa
 condimenta apponuntur, & ipse parum admodum
 de comedit. Tria tantum & ea perpetua vitæ sua
 luta aqua in prandio ebibit. In cœna nihil fere
 cibi. Nullum vas argenteum, præter cochlearia
 & scutellas, in mensa eius adhibetur; reliqua omnia
 stilia, vt orbes, scutellæ, salinum, malleum, & vitæ
 bibit. Quater singulis hebdomadis à carnisibus
 feria secunda, quarta, sexta & Sabbato, nisi quæ
 quando propter aduentum hospitem, si forte
 gnates, feria secunda carnes comedat. Et feria
 per totum annum ipse cum omni familia ieiunium
 sperit pro collatione decem vel duodecim nucleorum
 lorum pineorum edit, & vitrum vnum vini, præter
 dia parte dilutum aqua, bibit. Quinque solum
 nocte dormit. Dum prandet semper audenter
 stio, modò latinè, modò italicè, pro capite
 illi assident: nec vnquam à principio vsque ad
 interruptitur præsentibus hospitiibus. Nihil

De vita et honestate Dn. Cardinalis Borromei, Archiepiscopi Mediolanensis. De mensa illius frugalitate.

De abstinẽtia.

De ieiunio.

*De somno. De sacra, dum prandet, lectio-
 ne.*

Mulieres ad mensam non admittit.

ad mensam suam admittit. Post finem prandij, si postulat, confabulatur cum hospitibus, sed pau-
 la. Mox in musæolum suum se recipit, vbi meditat, legi-
 aut scribit. Nunquam se recreat, vel domum egredi-
 tur causa egreditur post cibū. Tantū semel visus
 cum duobus Episcopis Gallis exiuisse, vt eis motum
 & rationē seminarij sui, & Canonicis ostenderet.
 Singulis diebus rem diuinam facit, & antea confite-
 tur. Semel autem in anno generalem facit cōfessionem
 peccatorum suorum. Sæpe, etiam plusquā mille com-
 muni- cantibus vno die sacramentum eucharistiæ pro-
 priis manibus administrat. Diebus festis & Domi-
 ni peracto sacro in oratorio suo, confert se statim in
 metropolitanam ecclesiam, vbi cōtinuò audit tertiam,
 sextam, nonam & concionem. Interest quoque proces-
 sioni & summo sacro vsque ad finem. Mox à prandio
 vespere audit vespere, completorium, & concionem
 deinde. Deinde reuersus domum, tertie concioni,
 sacellano faciente, adest; nisi fortè in præcipuis
 necessitatibus longitudo officij tam multas conciones fieri non
 possit. In itinere si fortè sacerdotem videat deferen-
 tem eucharistiam ad ægros, primū flexis genibus
 orat, postea comitatur eam domum vsque, etiam si
 longè diuertat ab itinere suo. In sacello suo curat om-
 nia nitidissima, calicem habet totum aureum, can-
 delabrum, crucem, instrumentum pacis, & reliqua om-
 nia argentea. Casulam & alia indumenta sacerdotalia
 nitidissima. Quod idem exigit à suis parochis, vt
 vestes eius ditioni subditis summa sit mundities;
 non solum formā & rationem, sed certā men-
 suram & quantitatem omnium, quæ ad altare perti-
 nent, solet præscribere. Et cum vestes sacras maximo
 curet, suas tamen, potissimum interiores, negli-
 git ita vt aliquando vix habere putetur præter vnum
 par caligaram, & vnum par caligaram. Aulæ cubiculi sui
 ex panno rudi sunt: in æstate ex corio confi-
 guntur; in quadagesima nulla habet præter nudos pa-
 nnes; frigus est patientissimus; perrarò in frigidissi-
 mo ætate ad ignem accedit. Cum equitat tempore
 generali nullis vitur chirotheis. De liberalitate in
 paupe-

*Post prandium
quid agat.*

*De celebratione
& confessione.*

*De diuini offi-
cij frequenta-
tione.*

*De eucharistiæ
ueneratione.*

*De ornamen-
torum altarium
cura.*

*De vestibus sui
neglectu.*

De aulæ.

*De frigoris pa-
tientia.*

De liberalitate

pauperes, & in pios vsus, auferuit aliquando mater
ceconomus domus eius, quod diceret, se exultare
lum maximam partem reddituum Episcopatus in
egenos conferre. Pretiosissima quaedam ornata de
vafa sacra donauit ecclesie cathedrali. Fletu
sapissimè, maximè autem vbi sacrificium peragebat
gratias Deo agit; ridere verò nunquam; quibus
ridiculis vnquam loquitur, aut alios loquente

De stetu et risu.

De humilitate.

Quam in familia sua seruet disciplinam.

dit. Cùm Romam venit, dicitur simulato
hospitalia se conferre, ibiq; humilitatis causâ
excremēta illorū, qui ibi sunt, propriis manibus
Nullus ex tota familia sua aut indusiarum phylax
aut gladios vel arma gestat. Omnes quoque
les in vestitu clericali incedunt, videlicet pueri
dratis, & togis vsq; ad talos demissis. Nullos aut
fos, aut qui nihil omnino agant: sed plerunq; in
duobus officijs fungitur, nec recusare audet, quod
ei amplius imponitur. Quarum reum scilicet des
fticarū cura summa est penes ceconomum: cui
Dn. Cardinalis in hac parte omnia tribuit: ita
eo alij famuli conquerantur, nihil proficiant. Quia
huiusmodi querimonias non signa in reponit
verbum: Siue quia non multum fere loqui solet, ita
quia eius, qui domum suam administrat, auctoritas
imminuere nolit. Semel omnes singulis mensis
fitentur & communicant à minimo vsque ad
num: feriis quartis per totum annum à carnis
stinent, & feriis sextis ieiunant; pro collatione
na, aut duas vncias panis, aut vnum tantum modic
mum, aut pauca amigdala decorticata cū potu
A Dominica post festum beati Martini vsque ad
uitaē Christi omnes vescuntur piscibus. Dum aut
bunt mensæ omnes ex vna parte sedent, sed pueri
co Vicarij tam criminales, quam ciuiles; tum laici
tes, post hos Diaconi, vltimo loco laici. Omnes
vicibus in mensa legunt, præter sacerdotes. Singu
bent suas portiones separatim, circiter tria, vel quatuor
fercula. Diebus festis ac Dominicis Dn. Cardinalis
Archiepiscopus in eodem loco cum famulis
det; cui in eadem mensa Vicarij generales

De domestico- rum foris confessione communi- none, ieiunio, et abstinentia.

De abstinentia ante Natalem Domini. De accubitu in mensa.

Quando cum domesticis suis ipse prandeat.

ales, quàm ciuiles assident. Eadem hora & seruito-
 rum maiorum famulorum ex altera parte prandent; qui
 in vno scamno omnes sedent, & non singuli suas por-
 tiones sibi accipiunt, sed bini ac bini simul comedunt,
 cum Dominis simul de mensa surgunt, quorum
 tempore aliquis sua vice & aliis in illa mensa prælegit.
 Post prandium lotis manibus ad sacellū se conferunt,
 ubi vnas ex senioribus sacerdotibus, vel ipse Dn. Car-
 dinalis si cum eis pransus est, & ibi adsit, litanias legit.
 Ante coenam per tres quartas horæ omnes iterum re-
 tur ad sacellum, vbi recitata vna spirituali medita-
 tione a sacellano, singuli eorū qui possunt hac se medita-
 tione exercent, aut per semihoram legunt rosarium.
 Post finem cantatur Salve regina. Et Dn. Cardina-
 lis quando præsit, vel, eo absente, senior sacerdos.
 neque vnquam hoc tam pium opus intermittitur.
 Post coenam sumpta, omnes famuli in cubiculū quod-
 dam magnum ascendunt, vbi in hyeme se calefaciunt
 ad regem; & simul duo sacellani eos in catechismo &
 fundamentis fidei ac pietatis erudiunt. Quod si ex his
 aliqui sine legitima causa absint, vel memoriter ista nō
 dicuntur, verumel in hebdomada de his interrogati
 non respondeant, cōtumaces habentur. Nullus lusus vel
 iocorum etiam nobilibus cōceditur, sed aut in cubi-
 culis suis student, aut inter se de rebus seriis cōferunt.
 Totam suam reformauit ecclesiam Mediolanensem,
 que ante sua tempora dissolutissima erat; licet inuiti
 armati se opponerent; ipse tamen accepta
 propriis manibus cruce ingressus est loca quædam ar-
 tibus reformare vellet, atque id illi ægrè ferrent, sub-
 missus est vnus eorum, qui militari veste indutus tor-
 tuum in eum disploderet, cum sub noctem oratio-
 nem faceret: Sed diuina prouidentia, tametsi eum at-
 tulerit, non est læsus. Paulo post cum quidam secretò
 in loco latitaret, qui hoc facinus fecisset, & quo
 in loco latitaret, noluit eum prodere, quoad à Pio V.
 in noua constitutione quadam Bonifacij 8. contra per-
 uicaces Cardinalium Rom. eccles. & eorum cōscios
 cunctus est ille, qui Dn. Cardinali dixerat, in publicum
 proferre.

*Post prandium
 quid domesticæ
 faciant.
 Ad cenā quo-
 modo se præpa-
 rent.*

*Post coenam
 quid faciant.*

*Qualis dome-
 sticæ permitta-
 tur recreatio.*

*Quantam in
 reformatione
 adhibuerit dis-
 ligentiam.*

*Illius in refor-
 matione Dei
 protectio.*

*Illius in saci-
noroſos iuſtitia
et animadu-
ſſo.*

proferre. In monaſterium quoſdam ſceminarum
duo nobiliſſimi iuuenes in veſtibus monialium cre-
dito ſexu intraſſent, eo prætextu, vt ſinguli comi-
torem ſuam, quæ in eo monaſterio proteſta crimine-
ferent; re autem vera ex condicito, vt alter una
fororẽ ſacrilegẽ conſtupraret; vbi ſemel in proceſſu
illos ex fenestra cubiculi vnius fororum propoſuit
Abbatiffa vidiffet; atque acceptis à monialibus ſup-
plis clauibus, in hoc cubiculum intraſſet, eoſque
ueniffet, re relata ad Dn. Cardinalem, vterque con-
paulo poſt, capitis ſupplicio affectus eſt. Nulla
aut ſua, aut parentum ſuorum nobilitate ſuffragari

*Quas ad ſem-
licres admittit
Qualis mulie-
rum in eccleſiã
debeat eſſe in-
greſſus.
Mulierũ à vi-
ria in eccleſiã
ſeparatio.*

Mulieres nullas ipſe Dn. Cardinalis in præſentia
ſuam admittit, niſi quæ fortè ſupplices adueni-
Tum maximè providet, ne tẽpla ſine velo ingreſſo-
tur, ita vt quosdam conſtituerit ad veſtibus tẽpla-
rum, qui illas, quæ ſe non velarent arceant. Conſtituit
etiam indixit, vt tales à confeſſione repellant. Dicitur
ſtationum, cum maximus eſt concuſſus popularis, tunc
ſunt oſtia, per quorum vnum ſceminæ, per alterum vi-
trent viri, qui interiecta cortina à ſceminarum ſepa-
tur, ne mutuò ſe aſpiciant. Sæpe viginti excoſtatores
ſiue exploratores nocte mittit, qui inquirent quæ
cerdotes domi ſuæ faciant, & ſicubi deprehendantur
vel cum mulieribus impudicis, vel aleis male tempo-
terere, præter alias pœnas grauiores multam pœ-
nia, quæ in ſeminarium, aut alios pios vſus conſtituitur.
Quod ſi aliquantulum plus nummorum in arculo ſuo
retineant, quàm ſit neceſſe pro eorum ſtatualibus opo-
que coguntur pauperibus erogare. Sæpe ipſe eccleſiam
ſuæ diœceſis viſitat, & tum bis, vel ter, vel quatuor
hebdomada concionatur. Aliquando per tres menses
in huiusmodi viſitatione manet, quo tempore vni-
loca montofa & inacceſſa, ita vt interdum neceſſe ſit
beat baculo inniti ac manibus & pedibus repere.
Nullos ex famulis ſuis præmittit, qui ei hoſpitium
cibos præparent; ex quo fit, vt interdum nec lectum
nec cibum inueniat. Denique neminem patitur ſuorum
vel nobilium, qui ſunt in eius comitatu, gladium
arma ſecum ferre, tantùm crucẽ vnus ante eum

*Illius ad refor-
mationem vi-
gilantia &
ſtudia.*

De viſitatione.

Vi autem ecclesia Mediolanensis idoneos semper ministros haberet, instituit amplissimum seminarium, in quo in literis ac pietate iuvenes educarentur. In quo et philosophia, quam Theologia à doctissimis professoribus prælegitur. Sed quia omnes philosophiæ non sunt capaces, instituit aliud collegium, quod Canoniam vocauit, ubi indocti pastores, & sacerdotes peritiam, aut alterum alium in casibus conscientie, & similibus, quæ ad officium suum spectant instruuntur, ac curam ad curas suas remittuntur. Ex seminario autem contigit egregium quendam adolescentem, qui in studiis literarum optimè profecerat, ad officium Præbendæ vocari: quem ubi Dn. Cardinalis intellexisset, eum domicellis quibusdam cōsuetudinem habere, eum paternè admonuit, vt vitam emendaret, postquam admonitionem suam nihil apud eum valuisse sentiens, in ipso pene delicto comprehensum priuatum conijci in carcerem iussit, postea ad triremes mittendum aduocauit. Qui cum duceretur, interea temporis multi ex nobilissimis ciuibus Mediolanensibus apud D. Cardinalem pro eo intercesserunt, vt mitior in eum pœna imponeretur. Quorum precibus victus, tametsi ægrè, tamen quidem pœnam sursum, sed in aliam aliquantò mitiorem mutauit. Nullus iam ex toto clero eius aut in indusis suis, aut galeros byssinos, aut annulos in digitis, aut caligas inflatas gestare audet. Ob defensionem iurium ecclesiasticorum, bis vel ter Guernatores Mediolanenses excommunicauit; licet ei quædam à Rege Catholico Philippo amplissima pen- sionaria soluatur, ex qua magna ex parte viuit. Nam cetera omnia beneficia sua, excepto Archiepiscopatu, & si quid fortè à Pontifice nomine Cardinalatus sui habeat, iam pridem resignauit. Plura quæ fecit ad emendandam in clerum veram honestatem sacris canonicis & Concilio Trident. contentaneam ac concordantem, licet videre & colligere ex constitutionibus illius provincialibus & synodalibus. Hinc Pius V. in confirmatione concilij illius Provincialis celebrato anno Dn. 1566. inquit: Inter omnes Apostolica constitutus nobis iniunctæ sollicitudines, quæ mentem nostram

Duorum Seminariorum erectio.

Familiaritate clerici cum muliere, quam grauius punxit.

Cleri in habitu reformatio. Immunitas ecclesiasticæ defensor magnus.

Philippi Regis Catholici in eâ beneficentia. De abdicata illius beneficiorū pluralitate.

Pij V. Papa de illius statutis censura.

nostram incessanter exercent, illi frequentior occurrunt
 vt ordinationes & statuta, quae circa iam dudum obso-
 luerunt, & penè conuulsa disciplina ecclesiastica con-
 tentionem prudenter edita fuisse cognoscimus omni-
 nibus ipsius ecclesiae ministris obdiceret recipere
 indifferenter obsequari procuremus. Cum itaque
 accepimus nuper in prouinciali Synodo Mediolanensi
 dilecto filio nostro Carolo tit. 5. Praxedis presbytero
 Cardinali Borromæo nuncupato, qui ecclesia Medio-
 lanensi ex concessione & dispensatione Apostolica
 praesse dignoscitur, illi praesidente, quam plurima
 vberissima statuta, & decreta, ad mores dilectorum
 Cleri secularis totius prouinciae Mediolanensis
 reformandos pertinentia, & praesertim honestatem,
 decorum, reuerentiam, ornamenta ecclesiarum, tem-
 non locum, tempus, modum, aliasque circumstantias
 in ecclesiasticis sacramentorum administratione, Me-
 rumque celebratione obseruanda, ac sepulchras, fune-
 ralia, processiones, verbi Dei conciones seu predi-
 cationes, representationes, & picturarum decen-
 tia honestatem, frugalitatem, motum, ~~con-~~
 & moderationem, archidiaconatus, & alia ad scripturas
 iurium, & aliorum bonorum ecclesiasticorum con-
 seruationem, necnon fructuum, reddituum, & pro-
 portum ecclesiasticorum dispensationem pertinentia
 minus religiosè, quàm sapienter ordinata fuerunt. Quae
 cum non solum licita, & honesta, sed etiam Ecclesiae
 Dei plurimùm vtilia, & apprimè laudabilia existant
 omnibus Dei ministris aequaliter expedit obseruari.

De inobedientia omni cura, & sollicitudine ad restituendam in clero honestatem, tollendam.

CAP. XV.

ET si ex praemissis euidenter satis constat, quanto
 pere obedientia nunc in clero sit necessaria ad
 ecclesiae honestatem, concordiam, pacem, & tran-
 quillitatem reparandam, & restituendam, verumtamen
 quia vitium illi oppositum videlicet inobedientia
 inoleuit, vt, tantum abest quod vituperetur, imo
 detur maximè, qui praeter ceteris superioribus suis